

VALSTIŲ IR DAINŲ
SPINDULYS

P. 98-1811

ŽIBURĖLIS

Lie-tu-va, tė-vy-nė mū-sų

ŽIBURĖLIS

Nr. 1

1941 m. liepos mėn. 15 d.

Žiburėlio redakcija ir administracija:
Kaunas, Kęstučio g-vė 6, telefon. 28842.
Redaktorius Stepas Zobarskas. Lei-
džia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus
Valdyba. Spaudžia Spindulio spaustu-
vė. Vieno numerio kaina - 1 Rb.

Viršelis: K. Petrikaitės-Tulienės.
Illustracijos: Stanėkaitės ir Valiaus.

Štai ir Vilnius ant kalvos, graži sostinė Lietuvos

Foto: T. Augustino

VĖL TRISPALVĖ PADANGĖJE PLAKAS

Vytė Nemunėlis

Čiulba ulba linksmi vytureliai,
Skamba aidai gojaliuos daina —
Vėl tėvynė laisva prisikėlė,
Krito pančiai, nelaisvės gana!

Daugel brolių negriš iš vergijos,
Daug jaunų krito laisvės kovoj,
Bet vardai jų, kaip baltos lelijos,
Amžinai bus gyvi Lietuvoj.

Vėl trispalvė padangėje plakas,
Šaukia laisvei aukotis visus,
Kad naujųjų dienų laisvės takas
Būtų didis, platus ir šviesus!

244 667
Lietuvos TSR
VALSTYBINĖ
BIBLIOTEKA

KĄ PASAKYS MOTINA?

Otto Paust

„Jau yra didžiausias karo pavojus!“ Taip klykė ekstra telegramų išnešiotojai, o telegramų apačioje buvo data 1914 metų liepos 31 diena. Tą dieną mes gerai įsidėmėjome, tai buvo pasaulinis įvykis, ir su šia diena į istorijos lapą įžengė nauja data, vėl daug ką pamokanti.

Karas? Karas! — taip plakė mūsų širdys. Ir pirmą kartą išvydome karius lauko aprangoje. Nublizgintom sągom ir pilkais batais žengė jie eilėmis skubiai ir greitai.

Laikant krepšelius rankose, mums dingterėjo tokia mintis į galvą: mes turime tarnauti vėliavai! Taip — mokykla kapi!

Mes buvome priešpaskutinės klasės mokiniai, o karo aprangoj buvo kareiviai, bet mes visi buvome pasiruodę mirti už vėliavą.

Ir štai mes kareivinėse.

— Jau karas! — tarė šypsodamasis viršila. — Ir jūs norite būti kariais? Savanoriais? Užmirškite tai. Savanorių dabar nėra. Tai buvo 1876 m. Kol jūs išmoksite, pasibaigs ir karas.

— Mes liksime čia, tamsta viršila, gal būt, mes dar būsime jums reikalingi, — pasakė vienas iš mūsų.

Visi ėmė ploti, bet viršila vienu mostelėjimu nūmetė nuo galvos kepurę, kuri nupolė prie jo kojų. Aš ne nekriptelėjau, tuo tarpu visi kiti apmirė. Ir mudu gana ilgai žiūrėjome viens antram į akis. Mano akyse jis nepastebėjo nei sumiškimo, nei baimės. Tai patiko senam kariui.

— Aš tau neturiu tinkamos uniformos, — atsakė jis atidriai, — o mūsų batais tu galėtum tik atbulas bėgti.

Bet nei aš, nei mano draugas nepajudėjome.

Tada viršila sugriaudė:

— Supratot!

— Klausom! — sumurmėjome mudu.

— Norit eiti namo?

— Ne, tamsta viršila!

— Na, tai tiki rytojais! Rytoj gal bus mobilizacija. O iki to laiko pabūkit pas savo mamas.

— Klausom, tamsta viršila!

Pas mamą! Ką gi sugalvojo tas viršila! Tai nepavyks. Turime išsilaikyti savo sumanymu.

Mano draugas pakeliui tyliai tarė:

— Mama! Kodel taip sugalvojo viršila? Mano motina neiešis manęs... Geruoju — ne. Aš turiu kaip nors išsprukti.

Išsprukti? Taip. — Ką gi man dėl to pasakys motina? Bet man padės mano tėvas, buvęs karys. Jis ištars „taip“, ir motina turės sutikti.

Aš jau namie.

Motina tokia miela ir rami. Pradedu nerimauti.

— Ką pasakė jums jūsų viršila? Na, atsakyk, mano berneli. Jis nori tave paimti?

— Taip, greit bus mobilizacija.

— Gerai, bet ar žinojo tas tavo viršila, kad tu turi motiną, kuri nuspręs, ar tu eisi, ar ne? Taip, motina! Juk tu žinai, mano berneli, kad aš nesipriešinsiu tam, kada tu reikalauji vėliava, ir kada tu pats to nori... Visoki nusprendimai paliekami nušaly...

Ach, mama! Kiek daug mes, vaikai, iš tavęs esame gavę, kai tik mes ko norėjome. Ir naują maudymosi kostiumą, geriausią plaukimo juostą, didžiulį šunį Bokserį. Ir kaip galėtų motina prieštarauti, kada jos vienintelis sūnus eina į karą?

Aš buvau nustebęs, kad motina neapstulbusi, iš pažūros atrodė net rami. Ji juokavo, josios žodžiai mane reikale yra pasakutinis. Ji nepasakė nei ne, nei taip, tik kažkur klajojų mintimis ir tarė:

— Kai tu, jaunuoli, keliansi priešų žeme, tai saugokis spastų, kuriuos paspęs priešas. Antra, gerbk savo priešą, nežūrėk į jį su panieka, bet žiūrėk kaip į kareivį. Ją kariai gina savo tėvynę, kaip ir mes savo. Ir priešai neturi manyti mus turinčius juoda sielą.

Taip galvojo motina.

Ji visai nekaltėjo apie karžygiškumą. Ji buvo paprasta ir nujautė daug daugiau, negu bet kuris kitas tuo metu. Ji jau kalbėjo apie priešų melą, tada, kai dar nieks nežinojo, kad jis sugėba taip meluoti.

Mano draugas neišdrįso tapti kareiviu-savanoriu.

Jis motina buvo labai nusiminusi, ir jis liko namie, neturėdamas drąsos jai pasipriešinti. Bijojo sunaikinti josios širdį. Manęs jis neaplanė kareivinėse. Jis liko svetimas kariuomenei ir nekantriai laukė, kada jį pašauks į kariuomenę. Taip ilgėdamasis jis laukė trejus metus.

Tris kartus buvau atostogose ir kiekvieną kartą mačiau savo draugą, bijantį fronto, jį nuolat kankino jo motinos mirštama baimė, kad jos jaunuolis gali iškelti ir žūti.

Gavęs įsakymą, jis iškeliavo ir žuvo. Jis žuvo 1917 m. prie Comines. Savo mirtimi jis palaudė motinos širdį. Ji greit mirė po to, kai jis buvo apdengtas prancūzų žeme.

Atostogos mums buvo išsigelbėjimas nuo baisumų ir mirties. Bet kiekvieną kartą mes prisimindavom: ten tu priklausai, ten liko tuščia vieta tarp draugų, ten tavo likimas bus išspręstas. Ir dažnai aš pridėdavau: tik mano motinos gerumas leido mane tenai, ir aš žinau, kad tik jos dėka aš nežinau, kas yra mirties baimė.

ZIBURELIS

Išpuatysiu šiaudelius, pamatysiu rugelius.

MŪSŲ ŽEMĖ — BRANGI ŽEMĖ

Atgiris Baltis

Kas suras gražesnę pušį
Už pušelę ant kalvos?
Kas suras mielesnę žemę
Už žemelę Lietuvos?
Mūsų upės pievom plaukia,
Mirga saulėje krantai,

O aukščiau javai siūruoja,
Kiek akim beužmatai.
Man nėra pušies gražesnės
Už pušelę ant kalvos,
Man nėra šalies brangesnės
Už šalę Lietuvos.

Žuvo žemėj daug brolių
Savo laisvę gindami.
Piktas priešas žudė, griovė
Ir kardu, ir ugnimi.

Daug brolių, daug sesučių,
Daug motulių ir tėvų
Nematys aukštų pušelių,
Nei berželių, nei klevų.

Tiktai aš, sūnus jaunasis,
Arsiu žemę lig nakties.
Tiktai ji, sesulė mano,
Grėbstyt pradalgės padės.

Nenuvyski, ramūnėlė,
Ant kapelių, ant aukštų.
Pasakyk kitom gėlytėm,
Kad žydėtų taip, kaip tu.

Čia sustos dažnai keleivis,
Čia motulė paraudos.
Tu, kur žuvo dėl tėvynės,
Neužmiršim niekados.

Neužmirš ir jauniai sūnūs,
Neužmirš jų Lietuva,
Kol tekės per kraštą upės,
Kol švies žvaigždžių sietuva.

ATGIMIMO VAIKAI

Vytė Nemunėlis

Žaliuokit, tėvynės laukeliai,
Žydekite, tėvynės žiedai, –
Trispalvę išlaisvintą kelia
Linksmi tavo žemės vaikai.

Po metų juodžiausios
Vergijos nakties
Šviesios vėl keliausim
Sau kurt ateities.

Tekyla, tespindi saulutė
Virš tėviškės mūsų laukų,
Težengia į darbą sukrutę
Pulkai atgimimo vaikų.

Po metų juodžiausios
Vergijos nakties
Šviesios vėl keliausim
Sau kurt ateities.

Į naują, teisingą Europą
Įžengs ir nauja Lietuva,
Užgis jos krūtinė susopus,
Aukštai pakelta bus galva.

Po metų juodžiausios
Vergijos nakties
Šviesios vėl keliausim
Sau kurt ateities.

Kur Nemunas, upių mūs tėvas,
Kur žydi Dubysa žalia, –
Tą kraštą telaimina Dievas,
Tesaugo Jo rankų valia.

Po metų juodžiausios
Vergijos nakties
Šviesios vėl keliausim
Sau kurt ateities.

tų, o kadangi kiškiukai už kopūstus negalėjo atsilyginti, tai šeimininkas nunėrė jiems kailiukus ir savo vaikams pasiuvo kiškines kepures.

Tuo ir baigiasi ši istorija apie tinginius kiškiukus.

Vai ne jums, vai ne jums, kopūstėliai auga.

APIE JAPONUS IR ARABUS

Daug nesuprantamų dalykų europietis patiria Japonijoje. Ypač jam krinta į akį gyvačių prekyba. Nežiūrint policijos draudimo, daugiau kaip 1.000 šliužų kasdieną suvalgo ma Tokijoje. Šiame mieste yra daugiau kaip 100 krautuvių, pardavinėjančių gyvates. Didelės krautuvės kasmet parduoda apie 100.000 gyvačių. Krautuvėse laikomos gyvos gyvatės. Jos čia surūšiuotos pagal veisles; veisiamos ir auginamos, kol sulaukia savo pirkėjo. Gyvatės valgomos kaip skanėstas, kaip vaistas. Sakoma, kad tam tikru būdu iškepta gyvatė gydo nuo džiovos, reumato, vėžio ir kitų negalavimų. Ši pažiūra yra labai sena, medicinos mokslas ją neigia kaip prietarą.

Arabų kalba labai žodinga. Arabai turi 100 žodžių kupriui arba kardui apibūdinti. Kalboje jie vartoja gausybę žodžių nuotakai, susižavėjimui ir veiksmingumui išreikšti. Nuo kūdikystės arabas yra naujų žodžių ir dailių sakinių kūrėjas. Ir paprasčiausia beduinė moteris nori, kad jos vaikas taisyklingai ir gražiai išmoktų kalbėti. Kiekviena gentis turi savo poetus, kurie kuria kovos dainas. Prieš kylant kivirčiui, kiekvienos genties poetai kuria savo gentį aukštinančias ir priešingąją gentį niekinančias ir žeminančias dainas. Genties poetas turi apdainuoti visus genties žygius, jos laimėjimus, vargus, sielvartą, raudą ir visus žygdarbius.

...o kita klevo grėbliu ji grėbia

AR ŽINAI,

kad pats mažiausias paukštelis kolibris perlekia Meksikos įlanką per vieną naktį, perskridamas 800 km.;
kad Islandijos saloje yra 107 ugniakalniai;
kad arti Kubos salos sugautas mažytis unguriukas buvo toks plonutis, jog lengvai pralindo pro vidutinio didumo adatos skylutę;

kad anksčiau, kai dar Laisvės stovylos viršūnėje (Niujorke) šviesdavo balta šviesa švyturys, kas mėnuo prie jo suduždavo 700 paukščių, lekiančių iš Europos į Ameriką;

kad tokiems paukščiams ypač pavojinga balta šviesa, o raudona šviesa juos nubaido;
kad Lietuvos gandras, apžieduotas Panevėžio apskr., Moliūnų kaime, Povilo Paliulio, buvo pernai per Kalėdas rastas nebegyvas Pietinėje Afrikoje, taigi, jis buvo nuskridęs 9.000 km.; jo žiedą laiške buvo atsiuntęs p. I. Wincet, adresavęs laišką Kauno universitetui;

kad labai supykintos bitės, pildamos visu spiečium, gali pražudyti ne tik arklių ar kokią kitą naminį gyvulį, bet ir dramblių;

kad šitame kare tarnauja šimtai tūkstančių vadinamų pašto karvelių; dažnai juos pasiima su savim lakūnai ir, jei nustoja veikęs radijas, siunčia karvelį su laišku;

kad keletas amerikiečių Teksaso mieste įsteigė papūgoms mokyti mokyklą, kurioj

jos mokomos dainuoti, švilpti šokių muziką, kalbėti ir net eiles deklamuoti; toje mokykloje mokosi apie pusantro tūkstančio papūgų; už „mokytas“ papūgas turtingi amerikiečiai brangiai užmoka;

kad vidutinio ūgio sveikas vyras gali pakelti du ir pusę karto tiek, kiek jis pats sveria;

kad kinų mokyklose vaikai pradeda mokyti nuo 5 metų amžiaus;

kad sausiausia pasaulyje vieta yra šiaurinėje Afrikos dalyje, Nubijoje, — ten niekuomet nebūna lietaus;

kad kuprius nemoka plaukti ir todėl, patekęs į gilią vietą, tuoj nuskęsta;

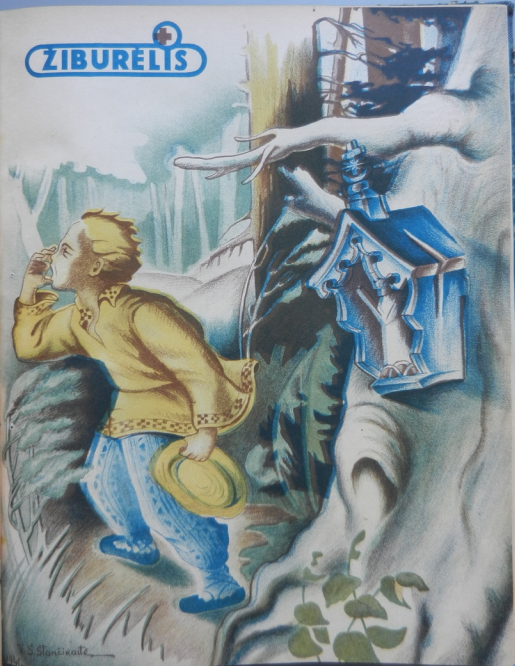
kad jau yra miestų, kur arkliais žmonės nebevažinėja, naudojasi vien tik automobiliais, pav., Brazilijos sostinėje Rio de Žaneiro, — ten važinėti arkliais uždrausta;

kad vidutiniško ūgio vyras, sverias 63 kilogramus, turi riebalų tiek, kad jų pakaktų padirbti septyniems muilo gabalėliams, iš jo angliarūksties išeitų 9.000 pieštukų, iš fosforo galima būtų padirbti 2.200 degtukų galvučių, iš magnezijos būtų druskos žiupsnelis, iš geležies galima būtų nukalti vidutiniško didumo vinį; kalkių tiek, kad galima būtų išbaltinti vištos narvą, sieros tiek, kad pakaktų išnuodyti vieno šuns blusas, ir apie 40 litrų vandens.

ZIBURELIS

S. Stanikaitė

Gera kalme vasaroti, gera upēj mēķerioti.

BŪSIU AŠ LAKŪNAS

V. Peseckas

Žemē juosia melsvas rūkas
Ir juosvi šesčļiai.
Plieno paukštis, tartum pūkas,
Skrenda debesēļiais.

Skrenda vienišas klajūnas —
Vienas, per erdvīu marias...
— Būsiu aš taip pat lakūnas
Ir skraidysiu po erdves!

Plieno paukštis erdvēn kēļas:
Rankā debesiui paduos.
Dariaus ir Girēno kelio
Nepamiršim niekados!

Žemē juosia melsvas rūkas
Ir juosvi šesčļiai.
Plieno paukštis, tartum pūkas,
Skrenda debesēļiais.

KAIP ATSIRADO LĖKTUVAS

Kazys Papečėys

Jau senaisiais laikais žmonės, matydami skraidant paukščius, svajojo pakilti į orą.

Seną graikų legendą pasakoja apie Kretos saloje nelaisvėje sėdėjusį Ikarą, kuris, prisizūrėjęs paukščių skraidymo, pasidaręs iš vaško ir plunksnų sparnus ir jais iš salos išskridęs. Kai jis pakilęs arčiau saulės, vaškas ištirpęs, ir jis nukritęs į jūrą.

Kiek šioje legendoje yra gyvenimiškos tiesos, sunku pasakyti. Tačiau ji aiškiai rodo, jog ir tais laikais žmonės jau ieškojo būdų pakilti į orą.

Ilgą laiką žmonės galvojo, jog skraidyti galės tik tada, kai išmoks pasidaryti sparnus ir jais plisnoti, kaip paukščiai.

Lionardas da Vinci (1452—1519), gabus menininkas ir mokslininkas, buvo padaręs savotišką lėktuvą su sparnais. Tą lėktuvą turėjo varyti žmogaus jėga. Judindamas rankas ir kojas, prie kurių buvo prijungti lėktuvo sparnai, žmogus turėjo pakilti ir skristi. Deja, tokiu lėktuvu niekas nepakilo. Ir kodėl? Todėl, kad žmogus per silpnas.

Pamatę, kad paukščių pamėgdžioti negali, žmonės ėmė ieškoti kitų būdų pakilti į orą.

Išradus garo mašiną, buvo galvota, kaip pajudinti sparnus garo jėga.

Tačiau ir tokiu būdu į orą nieks nepakilo.

Pagaliau buvo imta galvoti apie prietaisą, kuris būtų lengvesnis už orą ir kildamas galėtų panešti žmogų. Buvo išrasta įvairių balionų, aerostatų, kuriuos, pagaliau, pavyko pakilti į orą.

Prancūzai, broliai Mongolfierai, gyvenę XVIII amžiaus pabaigoje, pastatė balioną, kurį pripildė šilto oro. Ir jį balionas pakilo. Žmogus, pagaliau, nuėjęs orą.

Bet ši pirmoji pergalė buvo nedidelė. Balionas skrido ten, kur jį nešė oro srovė. Buvo galvota prie baliono pritaisyti laivą su buriėmis ir burių pagalba nustatyti skridimo kryptį. Tačiau su tokiu griozdišku balionu nepavyko pakilti.

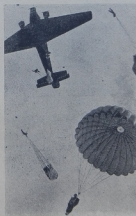
Mongolfierų balionas apačioj buvo kliauras. Pro tą kliaurą, ant žemės kūrenant ugnį, buvo surenkamas šiltas oras. Tačiau pro ten pat ir šaltas oras greit įsikverbdavo. O prisirinkus daugiau šalto oro, balionas nusileisdavo. Taigi, šį išradimą reikėjo tobulinti.

Ir buvo išrastas būdas patalpinti lengvas dujas į uždarą balioną. Nuo tada ir prasidėjo balionų laikotarpis.

Pirmą kartą rimtam reikalui balionas buvo panaudotas 1870—1871 metų prancūzų — vokiečių karo metu. Kai vokiečiai buvo apsupę Paryžių, tai prancūzai tik su baliono pagalba galėjo palaikyti ryšius su neužimta šalies dalimi.

Ligi XX amžiaus žmonėms nepavyko suvaldyti balioną: skristi norima kryptimi. Iki to laiko teko naudotis tik palankiu vėju.

Išradus benzinu varomus motorus, balionai tapo paslankesni ir paklusesni.

Drąsūs vyrai su parašutais lėkė iš lėktuvo ir leidėsi ant žemės.

Vokietis grafas Cėpelinas pastatė cigaro formos orlaivį, prie kurio prijungė 30 arklio jėgų Mercedes motorą, ir šiuo orlaiviu 1900 m. liepos 2 dieną pakilo į orą.

Tokiu būdu balionas, prie jo prijungus motorą, buvo suvaldytas. Tiesa, tai jau ir nebuvo balionas, bet orlaivis, kuris, jo išradėjo garbei, buvo pavadintas cėpelinu. Vėliau tokių cėpelinų buvo pastatyta daugia, ir jais net yra pavykę perskristi vandenynus.

Taigi, su lengvesniais už orą prietaisais — balionu ir cėpelinu — buvo išmokta skraidyti.

Dabar teko ieškoti būdų, kaip pakilti į orą su sunkesniais už orą prietaisais.

Oro divvyriai, Atlanto nugalėtojai, Darius ir Girėnas

Šiuos reikėjo išrasti ir ištobulinti. Išrandant lėktuvą, buvo išmėginti įvairūs prietaisai ir būdai. Ir šį kartą buvo nusižiūrėta į gamtą — į paukščius ir vabzdžius — tik prie to eita kitu keliu.

Ir štai 1903 m. amerikiečiams broliams Raitams (Wright) pavyko pastatyti pirmuosius lėktuvus su motorais ir propeleriais. Pirmieji jų skridimai buvo tik pašokimai į orą: 20, 50 arba 100 metrų į tolį ir 1 arba 2 metrų į aukštį. Pakilti 5 metrus į aukštį arba nusikristi 300 metrų į tolį tada reiškė atsiekti didelį rekordą.

Lėktuvo tobulinimas ėjo greičiau, negu baliono. Jau prieš Didįjį Karą lėktuvas galėjo išbūti ore 24 valandas, pakilti 5000 metrų į aukštį ir skristi 220 kilometrų greičiu per valandą.

Didžiojo Karo metu lėktuvai buvo dar labiau ištobulinti ir sėkmingai naudojami karo reikalams.

Po karo lėktuvai nuolat buvo tobulinami ir naudojami įvairiems gyvenimo ir sporto reikalams.

Ištobulintas lėktuvas tapo puiki susisiekimo priemonė. Svedų kilmės amerikietis Lindbergas sporto ir mokslo tikslais pirmasis perskrido Atlanto vandenyną. Ir mūsų tautiečiai prisidėjo prie Atlanto oro kelių ieškojimo. Oro divvyriai Darius ir Girėnas 1933 metais iš New-Yorko išskrido į Kauną, bet, deja, liepos 17 dieną tragiškai žuvo Vokietijoje, ties Soldinu. 1935 m. kitas lietuvis, Feliksas Vaitkus, perskrido Atlantą ir nusileido Airijoje.

Šalia lėktuvų mūsų laikais atsirado sklandytuvai ir parašiutas.

Taigi, žmogus galutinai užkariavo erdvę ir tapo padangių viešpačiu.

Siandien gyvenimas ir ypač dabartinis karas be lėktuvų mums būtų tiesiog neįsivaizduojamas.

NENORMALŪS GYVULIAI

K. Morkus

Sakoma, kad gamta mėgsta tikslumą. Tačiau kartais ir ji nukrypsta į šalį. Pasaulyje esama keistų žemės plotų, nepaprastų ežerų, nenormaliai išaugusių medžių. Taip pat pasitaiko ir nenormalių gyvulių. Užsienio spauda sumini keletą tokių pavyzdžių. Tos spaudos žinios, Pietų Afrikoje esama jaučio su trimis ragais ir trimis akimis. Trečią akį ir ragą jautis turi viduryje kaktos. Benareso mieste, Indijoje, daug dėmesio sukelia karvė, turinti tris poras kojų, kurių trečioji pora išaugusi ant nugaros. Kadėryje esama avino su viena galva, bet su dviem

snukiais ir keturiomis akimis. Brazilijoje, Gasteiro ūkyje, yra arklys su trimis kojomis. Toje pačioje Brazilijoje esama dvikojų šuns. Nors ir su dviem kojom, šuo bėgioja visiškai gerai, pasturgalį pakelęs aukščiau. Nenormalių gyvulių, be abejo, yra ir daugiau, tik ne visi plačiau išgarsėjo. Jų pasitaiko ir mūsų krašte (veršiukų su pora galvų, aviniukų su penkiomis kojomis ir kt.). Daugelis nenormalių gyvulių ilgesnį laiką negyvena. Jie nugaišta pirmomis valandomis arba pirmomis dienomis. Ir tik retas kuris išauga.

JONUKO SODAS

Vytė Nemunėlis

Jonas – ne galgonas,
Mikas – ne tilvikas, –
Jonas bus lietuvis,
Mikas – bolševikas.

Jonas tveria sodą,
Vyšneles sodina,
Mikas viską verčia,
Trypia, kojom mina...

Mina Jono sodą,
Aveles išvaiko,
Ima akmenėlį
Ir į akį taiko!

Ką darys Jonukas
Be avių, be sodo,
Kur nuo Miko slėpsis,
Kur jis ras paguodą?..

Kad kaimyno Vilius
Jam padėt ateitų –

Turi jis daug tankų
Ir lektuvą greitą.

Tai pakiltų karas,
Tai jie Miką vytų:
Nei kur bėgt, kur slėptis
Mikas nematytų.

Ir suurzgė tankai,
Subirbė lektuvai –
Mikui bolševikui
Trumpa rieta buvo...

Bėgo jis į Maskvą,
Bėgo į Kaukazą!..
Vėl Jonelis puošia
Savo sodą gražų.

Vėl jam gėlės žydi,
Saulen galvas kelia,
Vėl smagus Jonukas
Traukia sau dainelę.

GAIDYS PASIPŪTĖLIS

Kazys Papečkys

Kartą pas vieną senelę gyveno Kuodė, Beuodegė ir Pasipūtėlis.

Svelnus Kuodės balselis, gražios kojytės ir mažutis kuodelis Pasipūtėlį labai žavėjo. Jis dažnai prie jos prieidavo, rėždamas sparnais žemę, ir girdavo ją gražiausiais žodžiais:

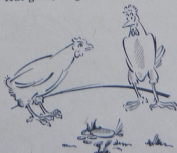
— Gražuole Kuode, gražiausioji pasaulio vištele, tu turi tokias gražias kojytes ir tokių gražių balselių!... Tau labiau tiktų ne kiaušinius dėti, bet savo šokiais ir dainomis pasaulį žavėti!...

Kuodė, tokių gražių žodžių apsvaiginta, imdavo šokinėti ir dainuojančiu balseliu Beuodegei prikašioti:

— O ką gi tu gali, nelaiminga Beuodege? Gal tu turi gražias kojas ar balsą? A?... Tu

ne tik kuodo, bet net ir uodegos neturi ir tuo visai vištų giminei darai gėdą!

— Kuo gi aš, vargšė, kalta, kad prigimtis

ŽIBURĖLIS

W.S. Stancinaitis
1941

Žiburėlio redakcija ir administracija:
Kaunas, Kęstučio g-vė 6, telef. 25542.
Redaktorius Stepas Zobarskas. Lei-
džia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus
Valdyba. Spaudžia Spindulio spaustu-
vė. Nesunaudotų rankraščių redak-
cija nesaugo ir negrąžina.

Viršelis: V. Stančikaitės - Abraitienės

Grybautojo Miko Korio nuotykis

Dėdės Raulo piešiniai ir žodžiai

1. Prisirinko Koris Mikas
Grybų pilną krepšį —
Daug jis rado baravykų,
Umedžių ir lepšių.
Ką gi čia prie baravyko
Mūsų Mikas mato?
A, čionai įsiai užtiko
Karišką granatą!

2. Kad tik mano šios dainelės
Galas būt neblogas:
Čia, broliukai, ne žaislelis —
Granata nesproguš!
Jau ir mūsų Korį Miką
Kažkaip ima baimė:
Ar tik jo čionai netyko
Didelė nelaimė?!

3. Giltinė čia pat, kaip matos,
Suka apie Korį:
Kas ten viduje granatos,
Sužinot jis nori!
Va, granatą Koris paikas
Peiliuku jau bado!
Ak, jau taip ne vienas vaikas
Mirtį sau atrado!

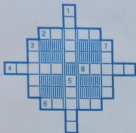
4. Sviedė Mikas tą granatą,
Kai ji ėmė šnypsti —
E, bala jau jos nemato,
Dar nutrauks ji nykštį!
Sprogo granata už medžio.
Krūptelėjo Mikas.
Tegu ima ją kur skradžiai,
Koks balsus dalykas!..

LAISVAJAI VALANDĖLEI

Veda Vytaš Vėtra

1. KRYŽIAŽODIS

3 tasks.

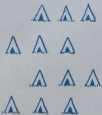

Į šiuos langelius įrašykite šias reikšmes:
1. Vežimo dalis, 2. Vyriškas vardas, 3. Veido dalis, 4. Daržė yra, 5. Vakarais skraido ir žirzina, 6. Prie namų yra... 7. Karo metu smaragiai... 8. Kanda ir toli šokinėja.

2. STOVYKLOJE

5 taškai.

Algirdas su savo draugais stovyklavo. Jis savo broliui atsiuntė 12 planų. Plane matyti 12 palapinių. Apačioj stovi sargybinis. Algirdo brolis sugalvojo vieną klausimą: „Ar sargybinis gali tiesiausu keliu suvaikėti 12 šalių kiekvienos palapinės, taisyklingai ją apeidamas?“

Mēs isspēsimē šj klausimā su piēstuku ir popierim. Keliā surasimē trumpisaiā ir tiesaisai. Jei jis bus netiesus, mes jo neužskaitysimē. Tōdē keliās turi eiti statmeniškai ir lygiagrečiai.

3. MAGIŠKAS KVADRATAS.

3. *to be*

6	9	12
7	10	13
8	11	14

Šis kvadratas padalytas į lygius langelius, kuriuose surašyta eilė skaičių. Sudarykite šį kvadratą taip, kad stačiose ir gulsčiose eilutėse gautumėte lygias sumas.

4. PADĖKIT SUSKAIČIUOTI

4. 计算题

Vienas mokinys, baigęs aritmetikos veiksmą, prikišo popieriaus lakštą prie lempos nuzdžioti, bet, vėliau pažūrėjęs, pamatė, kad popierius suanglėjęs ir belikęs jo nedidelis skiautelis. Jis tik atsiminė, kad dauginamasis buvo keturženklis, o daugiklis vienezklis.

Ar įmanoma darbą atstatyti? Jei taip, tai kaip jis atrodė?

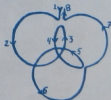
5. ŠARADA

2 taškai.

Aš turtingas, —
medžių daug!
Brauki raidę pirmutinę!
Brauki raidę paskutinę!
Batus siūsi, —
peilį trauki!

Nr. 3 GALVOSŪKIŲ SPRENDIMAI.

1. RATUKAL.

2. VIZITINĒS KORTEĻĒS.

Pilotas — žvalgas.

3. REBUSAS

Žiburēlis — mielas laikraštēlis.

4. GALVOSŪKIS

1. Karvė, 2. Alga, 3. Uralas, 4. Nemunas,
5. Alus, 6. Sviestas.

Skaitant, iš pirmųjų gautųjų žodžių raidžių gauname — Kaunas.

5. VIZITINĒS KORTEĻĒS

Artistē — rašytoja.

6. KUR VILKAS?

Vilkas yra už išsigandusio pono, tarp gėlių.
3 ir 4 „Žib.“ Nr. galvosūkių sprendimų pa-
vardės bus paskelbtos „Žiburėlio“ Nr. 5.

ZIBURĒLIS

Žiburėlio redakcija ir administracija. Kaunas, Kestučio g-vė 6, telefonas 25542. Redaktorius Stepas Zobarskas. Leidžia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Valdyba. Spaudžia Spindulio spaustuė. Nesunaudatų rankraščių redakcija nesaugo ir negrąžina.

SNIEGO KARALAITĖ

Kažkada ten gyveno pėsaulys
Toks raguotas gauruotas kipiūkas,
Su ragais, kaip ožys,
Su snapu, kaip gaidys.
Ir su uodega, tartum jautiukas.

Ir atėjo mintis jam į galvą
Pasidirbti sau veidrodį tokį,
Kad į mažą ėriuką pasiūri,
O matai — piktą, didelį lokį!

Be liemens, auklėtyt kojomis žmonės,
Tartum Afrikos girių beždžionės;
Veidrody to kipiūko atrodė
Ir vaikai, ir vilkai —
Susivėlę, piktai ir pajuodę.

Šokinėjo iš džiaugsmo kipiūkas,
Kad pasaulį nors taip subiaurojo,
Vis į veidrodį savo žiūrėjo
Ir kvatojo, kvatojo, kvatojo...

— „Kur jūs rasite veidrodį kitą,
Kurs viaskį taip gražiai sudarkytą?..
Ir visi viena kartą susitarę
Jie išbėgo į platų pasaulį.
Kiekvienam rėdė veidrody savo
Subiaurotą, supurvintą saulę.

Žiūri žmonės ir netiki, stebis,
Suka galvas ir kraipos sustoję,
O kipiūkai tik uodegas raito
Ir nagais savo ožiškais ploja

ANDERSENSO PASAKA

Eilėmis parašė Vyta Nemunėlis

Jei į veidrodį žiūri mergytė,
Veidrodyje baisiausias plėšikas,
Veidrody, tartum pakulų panis
Ir balčiausių ramunių vainikas.

Ir mažieji kipiūko kipiėliai,
Biauraus kipišo mokyklon kurėjo,
Kai tokį išradimą pamatė,
Net už kipą labiau šokinėjo.

Pagaliau į makuoklę jų šovė:
Su tuo veidrodžiu skristi į dangų
Ir tenai pasijaukti iš Dievo
Ir iš angelų,
Nors iš pasulų,
Jei į vidų neleis, nors prie langų

Dėduoju dūdele laukų platybėje...

Foto: Palinausko.

KITU TAKELIU

Vytė Nemunėlis

Upeliukuos laiveliai paliko,
Ant kalnų malūneliai visi,
Nebaigti dobilelių vainikai
Ir saulutė, kaip laimė, šviesi...
Gal į dugną nugrims tie laiveliai,
Gal į Nemuną platų išplauks, –
Kapitonų jaunų prie tiltelio
Nei šiandien, nei rytoj nesulauks.

Kapitonai „sudie“ jiems pamoję,
Jiems matrosai iškėlė bures,
Grižę, Baltijos jūroj plačiojoj
Kitamet gal liūliuojant suras.
Ir malūninkas žengia nuo kalno –
Tegu lūžta palikę sparnai,
Tegu vėtros blaškyt juos pagauna,
Te nusineša juos nors varnai!

Bus jis antrojo skyriaus moksleivis,
Ir jei „du“ tinginys ir įvėls,
Neraudos ir neverks, tik linksmai vis
Tuoj į dulkes, kaip nieką, sumals!

Jau kitu takeliu jie pasuko,
Kitą vasarą knygoje ras,
Tu, vėjeli, malūnus jų suki,
Nešk jų baltas laivelių bures.

Upeliukuos laiveliai, nelaukit,
Ant kalnų malūnėliai visi, —
Nebegrįš čia rytoj šviesiaplaukiai,
Nebegrįš čia berniukai basi, —

PRANAS VAIČAITIS

Kazys Papečkys

Prieš 40 metų nustojo plakusi poeto Prano Vaičiaio širdis, kuri nieko taip karštai nemylėjo, kaip savo tėvynę.

Pranas Vaičaitis gimė 1876 m. vasario mėn. 10 dieną Santakų kaime, Sintautų parapijoje, Šakių apskrityje. Jis buvo vyriausias pasiturinčių ūkininkų sūnus. Mažas būdamas žaidė ir išdykavo, kaip ir visi vaikai. O kai paūgėjo, tėvai išleido į mokyklą. Bet mokslas jam nepatiko, ir jis nutarė į mokyklą nebevaikščioti. Išėjęs iš namų, nueidavo į rugius ir tūnodavo ten tol, kol ateidavo laikas grįžti iš mokyklos. Tada patenkintas grįždavo namo. Po kiek laiko mokytojas pasigedo savo mokinio ir, sutikęs tėvus, paklausė, kodėl jų sūnus nustojo lankyti mokyklą. Tėvai nustebo. Kaip tai? Juk jis kasdien į mokyklą laiku išeina ir laiku iš jos grįžta!

Taip ir pasiiskėjo Pranuko apgavystė. Aišku, kad tėvai Pranuką už tai ne medum, bet beržine košele pavaišino.

Vėliau, lankydamas Marijampolės gimnaziją, Pranas pats suprato, kad mokslas reikalingas, ir ėmė stropiai mokytis.

Baigęs Marijampolės gimnaziją, jis išvažiavo į Petrapilį ir ten universitete išėjo teisės mokslus.

Jau labai mokytas vyras buvo — kitus galėjo daug ko pamokyti, o sumanė dar nuvažiuoti į Belgiją ir pasimokyti prekybos. Mat, tada lietuvių, mokančių prekiauti, buvo labai maža. Tai jis galvojo prieš pats išmokysias prekiauti, paskui kitus lietuvius išmokysias ir tuo Lietuvai daug naudos suteikys. Tik, deja, šio savo sumanymo nespėjo įvykdyti.

Petrapilyje persalęs, susirgo plaučių uždegimu. Vėliau dar ir džiova prisimetė. Parvažiavęs tėvišką, pasirgo kiek ir 1901 m. rugsėjo 21 dieną mirė. Palaidotas Sintautų kapuose.

Nors Pranas Vaičaitis labai jaunas mirė, bet mums paliko brangų turtą: gražias, tėvynės meilės kupinas dainas. Jose jis apdainuoja senovės lietuvių žygius, šalies grožį, į Sibirą tremiamų tautiečių kančias. Jose išpelkia tinginius ir išsiliečia ir prakeikia išgamas.

Sirgdamas ir jausdamas artėjančią mirtį, Pranas Vaičaitis vis galvojo apie savo mylimą tėvynę. Jam negaila palikti šios žemės, tik jis nori žinoti, ar kada nors tėvynei bus geriau.

Jau pajėgos mažinas; vėstu, kaip lapai,
Jau protas leinensnis, šaltėms širdis.
Ir greitai slogins mane amžinas kopas,
Ir plaus mane užmaršios greitai vėlos.

Bet geisčiau žinoti labai aš širdingai,
Ar bus nors toliau tau, tėvyne, geriau?

Kada, o brangiausia, tu būsi laiminga,
Kada tu kvėpuoti galėsi lengviau?

Visos jo dainos plaukia iš širdies. Viską, kas kito nu ir kas lietuviška, jis apdainuoja su meile.

Apie Prano Vaičiaio dainas pasakytini jo paties žodžiai, iškalti jo kapo paminkle:

Vai, lėkite, dainos, iš vargo nupintas,
Iš kaimo į kaimą, pas jaunus, senus,
Paguoskite širdis, nelaimių sutrintas,
Nušluostykite ašaras, kelkite jausmus!

YRA ŠALIS

Pranas Vaičaitis

Yra šalis, kur upės teka
Linksmi tarp girių užiančių,
Ir meiliai tarpu savęs šneka
Prie giesmininkų vieversių.

Ten prakaitas aplieja žmones
Prie vasaros sunkių darbų,
Ir prastas apriedas marškonis
Apdengia sąnarius visų.

Bet tave meiliai pavaišina,
Kai tik nueisi į svečius, –
Ten tave myli, valgydina,
Kiek tiktai leidžia išteklus.

Ir grakščios tos šalies merginos
Ten žydi vis kuonopuikiau...
Šalis ta Lietuva vadinasi,
Bet aš – neilgai ten buvau...

Atsimenu, kada į guolį
Saulutę prašo vakarai,
Ir gieda lietuviai varguoliai,
Nes pabaigti dienos darbai...

Kaip tasyk mergos veidą skaistų
Prie rūtų lenkia kvepiančių,
Dainuodamos jas meiliai laisto,
Lelijų skinas žydinčių...

Atsimenu, kaip vakars šiltas,
Po vasaros kaitrios dienos,
Ir oras, ramumu pripiltas,
Nenoroms traukia prie dainos...

Kaip tasyk varpas sunkiai gaudžia
Ir užgirdėt toli, toli...
Seniai jau paukščiai medžiuos snaudžia,
Bet pats užmigti negali...

Kaip upės vandens – mintys teka,
Idėjos reiškiasi galvoj;
Gamta su tavim, rodos, šneka:
„Gražu, gražu mūs Lietuvoj...“

O, tėviškė, koks mielas kraštas,
Kurio taip netekau ūmai, –
To neišreikš nė vienas raštas,
Tą pasakys vieni jausmai.

LAKŠTINGALA

Pranas Vaičaitis

Lakštingala, gražus paukštelė,
Pas mano langą nečiulbėk,
Į mano gimtinį namelį
Linksmi giedodama nulėk.
Tenai mamele nuraminki,
Palinksmink baltą galvą jos,

Jai apie mane pasakyki,
Lai apie mane ką žinos.

Tenai kuplioji liepuželė
Dejuoja vėjo pučiama,
Tenai mamele sengalvėlė

Vaitoja manęs laukdama.
Sakyk, sulauksi tuoj sūnelį:
Laiminga būsi ir linksma.

LAIMINGASIS JONELIS

Vokiečių liaudies pasaka

Ištarnavęs pas savo poną septynerius metus, Jonelis tarė jam:

— Tarnybą baigiau, tai dabar noriu grįžti pas mamą, prašau man sumokėti už darbą. Ponas atsakė:

— Tu gerai ir ištikimai man tarnavai; kokią tarnybą, toks turi būti ir atlyginimas.

Ir jis padavė jam sulyg galva didumo aukso gabalą. Jonelis išėmė iš kišenės skarelę, įvyniojo į ją auksą, užsidėjo ant pečių ir pasileido namo.

Žygiuoja Jonas keliu ir susitinka raitelį, linksmai jojantį ant gero žirgo.

— Vaje! — sušuko Jonas, — kaip būtų gera turėti tokį žirgą!

Raitelis, nugarėdęs jo žodžius, sustojo ir sako:

— Tai kodėl eini pėsčias?

— Norom nenorom turiu taip daryti, — atsakė Jonas, — turiu nusinešti namo štai šitą gabalą aukso, o jis baisiai spaudžia pečius ir trukdo laikyti galvą tiesiai.

— Žinai ką? — sako raitelis. — Mainykime: aš tau duosiu žirgą, o tu man auksą.

— Gerai, labai gerai! — sutinka Jonas.

Raitelis nulipo nuo žirgo, pamėmė auksą ir padėjo Jonui užlipti ant žirgo.

Bet Jono būta prasto jojiko. Žirgas tuoj pasileido bėgti rīscia, o Jonelis nespėjo nė apsidairyti, kai nusirito į griovį. Žirgas būtų pabėgęs nuo jo, jeigu nebūtų tuo laiku čia pat pasitaikęs ūkininkas su karve.

Jonas, kiek atsipeikėjęs ir atsikėlęs, tarė liūdnu balsu:

— Pavojaus daiktas jojimas, ypač jeigu pasitaiko baikštus žirgas ir stengiasi numesti raitelį. Kur kas geriau turėti karvutę.

— Na, ką gi, — atsakė ūkininkas, — jei tau patinka, galėčiau išmainyti karvę į žirgą.

Jonas, labai nudžiugęs, sutiko mainyti, ir ūkininkas, užšokęs ant žirgo, skubiai pasišalino.

Jonas veikiai nusiramino ir varėsi karvutę toliau, vis tebesidžiaugdamas mainais. Priešęs viešbutį, sustojo, suvalgė viską, ką buvo įsidėjęs, ir už paskutinį pinigą nusipirko alaus stiklinę.

Paskui vėl vedėsi tolyn karvutę.

Buvo labai karšta. Vidurdienį saulė dar labiau ėmė keptinti. Pagaliau pasidarė taip tvanku, kad Jono gerklė išdžiūvo.

— Na, — nutarė Jonas, — pamelsiu karvutę ir pasmaguriausiu pienučiu.

Bet, nežiūrint visų pastangų, neištryško pieno nė lašas. Jis buvo toks nemiklus ir neprietyres melžti, kad karvė, netekus kantrybės, taip smarkiai paspyrė koją jam į galvą, bėd, taip smarkiai parvarto ir kurį laiką negalėjo jog Jonas parvarto ir kurį laiką negalėjo atsipeikėti ir net suprasti, kur esąs. Jo laimė, kaip tik tuo laiku ėjo pro šalį mėsininkas, mažame vežimelyje vežęs kiaulę. Jis ir padėjo Jonui atsikelti.

— Tai būtų gera, — sako Jonas, — vietoj karvės įsigijus kiaulaitę: ir mėsa jai gardesnė ir, be to, galima pasidaryti dešrų.

— A, šitaip? — sušuko mėsininkas. — Tebūnie taip, kaip sakai: tave gerbdamas, galėsiu išmainyti kiaulę į karvę.

— Teatlyginie tau Dievas už gerumą! — sušuko Jonas.

Ir eina vėl toliau, džiaugdamasis, kad sekasi išsipainioti iš visokių keblumų. Po valandėlės jį pasivijo bernas, nešęs po pažascia baltą žąsį. Juodu ėmė kalbėtis.

— Žinai, — pastebėjo bernas, — man ne visai patinka tie tavo mainai: mat, tase kaimė, per kurį greitai turėsime eiti, neseniai buvo pavogta kiaulė, ir aš įtariu, kad ji pateko į tavo rankas.

— Dėl Dievo, — sušuko jis, — gelbėk mane iš bėdos, pasiimk tą kiaulę ir atiduok man savo žąsį.

— Tebūnie taip, — sutiko bernas, — nenoriu, kad pats patektum į nelaimę.

Ir jis pasuko su kiaule į kitą pusę. O Jonas, nusikratęs rūpesčio, su žąsiu po pažascia nužygiavo namų link.

Kai ėjo per artimiausią kaimą, pamatė ten galastoją, kuris, sukdamas ratą, linksmai dainavo:

Puikiai žirkles aš galandu,
sukdamas, kaip vėjas, ratą.

Jonas sustojo, pasigėrėjo juo ir pagaliau tarė:

— Tur būt, tamstos reikalai eina sklandžiai, kad esi toks linksmas.

— Taip, — atsakė galastojas, — mano amatas auksinis. Geras galastojas turi pinigų, kiek tik nori. Tau irgi reikėtų to amato išmokti.

— Gal sunku?

— Ne, užtenka turėti tekinimui akmenų ir viskas, — atsakė galastojas. — Aš turiu

vieną akmenį, tiesa, kiek sugedusį. Bet tai niekis! Atiduok man už jį savo žąsį! Ar sutinki?

— Ko čia dar klausi? — atsakė Jonas. — Būsi laimingiausias žmogus pasaulyje, jei kišenėje vis brąškės pinigai, — ko gi daugiau bereikės?

Jonas atidavė galastojui žąsį, paėmęs už tai akmenį, ir nuėjo savo keliu, tačiau dažnai teko jam ilsėtis, nes tas akmuo negailestingai spaudė.

Pagaliau vargais negalais nuvėžliojo iki šulinio ir panorėjo atsigerti. Kad akmuo netrukdytų, padėjo jį ant rentinio krašto. Paskui pasilenkė, rengdamasis atsigerti, ir netyčia pastūmė akmenį. Tas tik pliumpt į vandenį ir nuskendo. Jonelis apsidžiaugęs pašoko, paskui atsiklaupė ir su ašaromis akyse padėkojo Dievui už tai, kad Jis taip laimingai išgelbėjo jį nuo sunkios naštos.

Sikėnių mokykla Daugailių valsčiuje.

— Tokio laimingo žmogaus, kaip aš, — sūšuko Jonelis, — niekur pasaulyje nerastum!

Patenkintas, išlaisvintas iš sunkios naštos, jis atsikėlė ir pasiskubino namo, pas savo mamą.

AŠ NUSKYNIAU ŽIRNĮ

Paulius Drevinis

— Aš nuskyniau žirni,
Didelį, kaip pupą.
O kol ji suvalgiau,
Nusikandau lūpą.

— Ten žirniauja Jonas,
O toliau Marytė,
Bet jiems tokio žirnio
Nė neteks matyti.

— Mūsų pilnas laukas,
Visi žirnius raško.
Atradau aš žirni
Didelį, kaip meška.

— O mano žirnelis,
Kaip čia pasakyti...
Negaliu per dieną
Vienas sukramtyti.

Šitaip vaikai gyrės,
Gyrės visą dieną.
Nors nerado žirnio
Didelio nė vieno.

nuo saulės spindulių, ar dėl senystės saldžiai užmigo ir taip knarkė, kad net žvirbliai ėmė kristi iš karnapių. Gražioji moteris nuėjo į darželį, dar apipūtė šaltu kvapu nulepusias nasturtas ir jurginus, apkaišė astrus. Po to, pasižiūrėjusi, kad senelis dar vis nebeknarkia, ėmė ir paslėpė po žagarais dumplės ir dalgi. Tai padariusi, gražioji moteris nuėjo į laukus pasidaruoti.

Ten buvo liūdna. Pievose skurdžiai žėlė atolas, be gėlių, be drugių, be bičių. Pagriovyje, prie upelio, kur raudonavo putino uogos, buvo nejauku. Nors dar žaliavo žolynų lapeliai, bet kažko čia stigo. Visur buvo tylia, laukimas, piktas nuajutimas, kad netrukus čia įsiverš su dalgiu senelis. Moteris, bevaikščiodama po skardžių, staiga pajuto kietą šaltį. Lyg iš karsto. Klek pasklaidžiusi žemėn sukritusius lapus, ji surado angą. O toji anga vedė į keturkampę rūšį. Čia buvo sukrauta įvairiausi punda! su parašais didelėmis raidėmis: S a l n a l G r u o d a s! L e d a s! P a š a l a s! Moteris tuoj suprato, kad čia senelio Rudens ledainė. Stai dėl ko skardžiuje ir pagrioviuose taip liūdna.

Gražioji moteris praskleidė alksnių šakas, atidengė plačią ledainės angą ir prileido saulės, kuriai nereikėjo du kart sakyti, ką daryti: senelio sukrauti daiktai per kelias minutes sutirpo kaip cukrus. Gerai iškretusi ledainės kampas, gražioji moteris rado lietaus švirktą, kurį taip pat gliliai paslėpė.

Pajutęs šilumą, iš kažkokio pašalio išlindo juodasis vabalas ir beskrisdamas užkliuvo už miegančio senelio ūsų. Smūgio sukrėstas, senelis pabudo:

— A-a-a, moteriške, negražu seną žmogų erzinti, — tarė jis pro miegus, manydamas, kad čia bus moters darbas.

Tačiau apsidairęs, jis pašoko nuo žemės, kaip yla bestas. Dangus buvo mėlynas, kaip vidurvasarį. Vienas debesukas kabojo pakrypęs šiaurėje, bet ir tas rengėsi prasmegti. Ant atsitūsusios nasturtos žiedo bimbaluoja bitė, ant kraujažolės baltos kepurės supasi peteliškė. Akiplėša žiogas ir tas išdriso

iš kažkur išsitraukti savo išglerusį smuiką: čyrina, kad net gėlės linksta! Uodų būrelis pavakario saulėje šoka suktinį, kaip geraisiais vasaros laikais.

— Kad juos kur devynios! — suriko pasipūtęs senelis.

— Cha-cha! — prapliupo gražioji moteris juoktis iš užu gėlių darželio.

— Vadinasi, čia tavo darbas! Na, bet aš tau parodysiu!

Ir senelis griebėsi už dumplių ir dalgio. Bet nei vieno, nei kito instrumento nerado. Tada ėmė pūsti abiem žandais. Ir iš to nieko neišėjo: pasipūtė tik tai ūsai, kaip karklavabalis, ir daugiau nieko! Bandė išrauti nasturtą, bet ir pats sugriuvo, smarkiai prisitrenkdamas šoną.

— Dar ne viskas, tu, pastūdmėle! — rėkė senelis ir nudulkėjo į skardžių. Sandėlyje, kaip žinome, jis nieko negalėjo rasti. Grįžo iš ten juodas kaip žemė. Keikėsi, mostagavo rankomis, lakstė po laukus, šaukė vėją, šalną, lietų, debes, bet nė vienas iš jų nėjo. Kaip gi eis, kad senelis neturi nei dumplių, nei dalgio, nei švirktų, nei kitų instrumentų? Kvaili būtų, kad eiti!

Žmonės ėmė balsiai juoktis:

— Žiūrėkite, mūsų Rudeniui nesiseka. Susidėjo su bobomis, senelis.

Seneliui plyšo širdis iš gėdos, bet be savo instrumentų jis negalėjo parodyti galybės. Tad nutarė suvaldinti gerą žmogų ir atsakė:

— Na, tegu ir bobos turi savo vasarą, ar jau man gaila?

Bet kai žmonės praėjo, senelis suriko sau vienas:

— Paminėsi tu mane, ragana, tegu tik aš susirasiu instrumentus!

Gražioji moteris, kuri kaip jau numanėme, buvo pati vasara, to ir telaukė — pagyventi, kaip anais gerais laikais, prilaikyti žmonėms, gelėms, vabzdžiams ir paukščiams tą džiaugsmą, kurį taip uoliai stengėsi pražudyti senelis Ruduo.

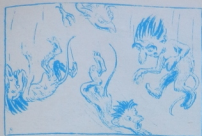
LAIŠKAI BENDRADARBIAMS

Alg. Skinkiniui, Vilkaviškio gimn. Dėkojame už bendradarbiavimą. Eilėraščių „Rudenėlis“ spausdiname dabar. Kitus gal išspausdinsime vėliau.

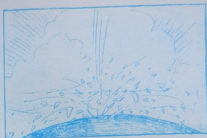
Leon. Stepanauskui. Malonu, kad prisimenat „Žiburėlį“ iš tyliųjų Marijampolės griuvenų. Kaip mabūti, jis vėl atgijo ir atgavo savo pirmąjį pavidalą. Paskatinkit draugus, kad ir jie išbandytų savo jėgas „Žiburėlyje“. Jūsų eilėraščių mielai išspausdintume, jeigu įvestume suaugusių skyrių. Dabartiniais

skaitytojams jie būtų persunkūs. Jeigu atsiras daugiau, kurie pageidautų, kad „Žiburėlyje“ būtų ir gimnazijos mokiniams skyrius, galimas daiktas, kad mes tokių skyrių ir įvesime. Tuo tarpu sukurkit lengvesnių kūrinėlių.

Viešiesiems bendradarbiams. Rašykite aiškiai, rašalu ir tik ant vienos popieriaus pusės. Siųskite nuotraukų iš istorinių Lietuvos vietų. Užrašykite kalnelių, ežerų ir kt. vietovių legendas.

Ir pakilo jie. Nešė. Pukšėjo.
Su tuo veidrodžiu rėkdami skrido,
O įsiai tol sunkėjo, sunkėjo.
Kol iš rankų jiems lept ir išslydo!

Ir kipšai ėmė krist išsigandę —
Niekas veidrodžio griebti nebandė.
O jie buvo aukštai jau pakilę:
Gal ne šimtą, gal tukstantį mylių!

Krito veidrodis dieną ir kitą,
Krito tiesiai į akmenio kelią.
Ir sudužo jis į milijoną,
Ne, į daug milijonų šukelių.

Išbyrėjo tos šukės po žemę
Ir nerinko jų niekas, nesėmė.
Ir tada daugelį žemėj dalykų
Nelauktų, netiketų įvyko.

Kam šukelė į akį pakliuvo,
Kas geriausia, tas bloga tam buvo.

Nors į gėlę balčiausią žiūrėjo,
Juoda anglį tasai teregėjo.
Buvo akys to piktos ir juodos,
Vis be šypsenos šviesaus, be paguodos.

Kam šukelė į širdį pateko,
To širdis liko tuoj geležinė.
Kam šukelė į ranką — tas vogė,
Kam į koją — tas viską tik mynė.
Gabalų ir tokio buvo dydžio,
Kad sau langus kai kas įsidėjo.

O kai kas net ir akinius kipšo
Ant akių
Neaiškių
Užsidėjo.
Vis trisybės ieškojo,
Bet surast negalėjo.

O tam kipšui kiek džiaugsmo, kiek juoko,
Uodega net iš džiaugsmo jam šoko.
Net ragai iš linksmumo linkėjo
Be vejo.

O pasaulyje šukės vis skraidė,
Kur nebūtų jų vietos neliko.
O paskui? Jeigu norit žinoti,
Paklausykite. Štai kas atsitiko.

Buvo didelis didelis miestas,
Buvo skeregatviai tamsūs, siauručiai.
O tam mieste gyveno du vargšai,
Du geri nedidučiai vaikučiai.

ŽIBURĖLIS

Žiburelio redakcija ir administracija: Kaunas, Kęstučio g. vė 6, telefonas 25542 Redaktorius Stepas Zobarskas Leidžia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Valdyba. Spaudžia Spindulio spaustuve. Nesunaudotų rankraščių redakcija nesaugo ir negrąžina.

SNIEGO KARALAITĖ

ANDERSENO PASAKA

Eilėmis parašė Vytautė Nemuneliū

Prie namų jų nebuvo darželių,
Neturėjo gėlių kur pasėti,
Po langais tik mediniai loveliai,
O juose — vazonėliai sudėti.

Ir be daržo žydėjo ten gėlės,
Augo morkos, ir ropės, ir pupos,
Sviro žirniai, tarytum vijokliai,
Ir su rožėmis pynės ir supos.

O vaikučiai tie buvo kaimynai,
Butai jų patioje pastogėi.

Jų langai buvo langas prieš langą,
Kiek tik nori, kalbėkis patogiai.

Ir vienam ir antram rolių krūmai
Vieną kvapanį saulutėje sklendė.

Ir vaikučiai gėlių karalioj
Ten ne kartą per dieną smagūs žaidė.

PELYTĖS LAIŠKAS RAINIUI

Kazys Bradūnas

Jūsų Didenybė,
Katine Rainy,
Baimė širdį gnyba,
Kai kiemu eini.
Čia aš pasiskūsiu.
Imki ir skaityk.
Nekraipyk tik ūsų
Ir labai nepyk.
Savo margu laišku
Klausti ketinu
To, kas man neaišku
Nuo mažų dienų.
Kuo, pilka pelytė,
Tau nusikaltau,
Kad mane žudyti
Vien terūpi tau.
Tu vis tik ant stogo,
Vis ten, kur šiaudai.
O ar ką jau blogo
Manyje radai?
Negeriu pienelio,
(Jau geriau pelai),

Nepastojų kelio,
Kai grįžti velai.
O kai saulėj šildais,
Ar miegi giliai,
Nieko nesubildau,
Bėgu taip tyliai.
Bet kažin, ar laiškas
Šitas ką padės? –
Tu, išrodo aiškiai,
Be jokios širdies.
Jūsų Ekselencija,
Išklausyk bylos:
Pelės duos tau pensiją
Lig gyvos galvos!
Jei ramus ant pečiaus
Sau gulėsi vis,
Jos tave, kaip svečią,
Pietums paprašys.
Ranką tik ištieski –
Lai taika žydės,
Prižadėk neliesti
Nė vienos pelės.

VOVERYTĖ PUIKUOLYTĖ

Ant. Valionis

Siuntė saulė spindulėlį
Rytui pasitikt.
Voverytė Puikuolytė
Nuo šakytės strykt!
Ant ilgų lazdyno ūsų
Mirga riešutai.
– Į lizdėlį man pakliūsit
Šiandien, kaip matai!
Riešutai po lapais lenda:
– Vai, dar ne! Dar ne!

Bet dantelį pagalando:
– Būsit pas mane!
Vežimėlį tuoj nutašė
Su rietais galais.
Ji į aukštą, aukštą pušį
Traukia vabalais.
Gūžton krauna auksajuoste
Širšė, zirzdama.
Voverytė smakrą šluostos:
Nebaisi žiema!

Mikas paštininkas

Dēdēs Raulo piešiniai ir žodžiai

1. Jau mieste mūs Rokas Virša
Reikalus aliko,
Grįždamas jis neužmiršo
Ir anūko Miko.
Gerbia paprotį lietuvų
Mielas dēdė Rokas —
Jis negrįžta be lauktuvių,
Tortum koks apuokas.

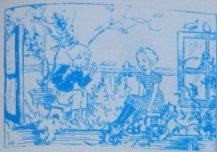
2. Laukė Mikas dēdės Roko
Grįžtančio namolia —
Jį pamatęs, Mikas šoko,
Jam į glėbį puolė.
Dēdė nuoširdžiai sutiko
Anūkėlį mažą —
Davė jis gerajam Mikui
Ryšuleį gražų.

3. Ryšulely Mikas rado
Dešimt Žiburėlių,
Jam pačiam užteks jų. Tadui,
Vytau, Barborėlei.
Bėga Mikas, akys žiba,
Prakaitas net laša —
Į kiekvieną jis sodybą
Žiburėlį neša!

4. Mikas linksmina kaimynę
Gerą Barborėlę —
Atnešė jai linksmą žinią,
Naują Žiburėlį.
Barborėlei džiaugtis lieka:
Žiburėlis eina —
Nebetrūksta mums jau nieko,
Galim traukti dainą!

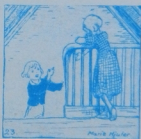
Ant palangių susėdę dainavo,
Drugelius baltus rankomis gaudė,
Kaip drugeliai, jauni ir linksniai,
Kaip tų rožių žiedeliai, paraudę...

Bet vaikučiams ne taip buvo lengva
Susitikt šaltą baltąją žiemą.
Kai langelis ledu užsilaes,
Kai perbėgt reikia didelį kiemą...

Tai tokie buvo šitie vaikučiai:
Karoliukas — vardu ir — Gritutė.
Karoliukas — smagus kaip žvirbliukas,
O Gritutė greita kaip bitutė.

Lauke šalta ir skraido snieguolės...
— Baltos bitės ten, — sako senelė.
— Ar jos turi sau ir karalienę? —
Susimąčiusi klausia Gritelė.

Kažkur buvo šitai ji girdėjus...
O už lango bar-bar stiklų vėjas...

— Taip, — atsako senutė. — Jos turi.
Jis visų ji didžiausia, gražiausia.
Ir kai žemėje vėjas pakyla,
Ir kai pušis, kai pūgos čia siaučia,
Skrenda skuba jina! ir padangę,
Dėbesų pilį didelę, brangią.

ZIBURĒLIS

Žiburėlio redakcija ir administracija: Kaunas, Kęstučio g-vė 6, telefonas 25542. Redaktorius Stepas Zobarskas. Leidžia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Valdyba. Spaudžia Spindulio spaustuve. Nesunaudotų rankraščių redakcija nesaugo ir negrąžina.

SNIEGO KARALAITĖ

ANDERSENO PASAKA

Eilėmis parašė Vytė Nemunėlis

O dažnai tamsią naktį ji skraido
Prie namų, kur gyvena vaikai,
Kai pro langą priskridus, pažiūri,
Tuoj stiklė žydi gėlės, žiedai...

— Taip, — vaikai senelės tarė
Matėm mes ne vieną rytą
Langą Sniego Karalaitės
Snaigčių rožėm išrašytą.

— O ar Sniego Karalaitė
Čia vidun įeiti gali? —
Ėmė klausyti linksmas Gritutė
Susimąčiusią senelę.

— O aš ją ant karšto pečiaus
Pasodinčiau, kad sušiltų, —
Ėmė juoktis Karoliukas: —
Kaip pūkelis ji pakiltų...

Bet vaikams senelė nieko
Netarė. Tikslai tylėjo.
Rankon mezginį paimus
Naują pasaką pradėjo.

Vakare mūs Karoliukas
Rengės eiti jau žiūčia - liūlia,
Bet pro langą pažiūrėjęs
Mato — leidžias dvi sniegulės.

Štai viena, ta didesnioji,
Ant gelių dėžėles leidžias
Ir, kaip lengvas debesėlis,
Auga, auga, kyla, sklindžias.

Želmakio mokyklos mokiniai šoka tautinį kėkį.

Foto Nardevičiaus

VILNIAUS MOKSLEIVIŲ DAINA

Balys Sruoga

Mūsų žemiškąjį kelią
Amžiuos rėždama,
Užaugino mus žemele
Lietuvos sena.

Kaip motulė, kaip širdelė,
Slegiama vargų,
Įtikėjo savo dalį
Rūpesčiui vaikų.

Kelsis saulė Vilniaus sodais,
Ar šalna sužmėgs –
Širdys aukurais vienodais
Te motulei degs!

Susiglausim, sesės, broliai,
Meilėj Lietuvos –
Mum rytojaus tamsūs toliai
Saulė suliepsnos!

Gedimino kalno ženklas
Te mus žygin ves, –
Te darbuos paliks paminklas,
Kad gyvenom mes!

Voveryt, kuo kramtyt, kad dantukai kliba?

Foto Naruševičiaus

DANTUKAI KLIBA

Pr. Gudaitis

Voveryt, kas daryt,
Kad dantukai kliba,
O šilely riešučiukai
Mažučiukai, gražučiukai
Prieš saulutę žiba?

Kiškeľiuk, švelnučiuk,
Kur galvelę dėjai?..
Mautum greitai pas kalviuka,
Tau nukaltų danteliuka,
Tau – šauniam graužėjui.

GENELIS DAKTARĖLIS

Kostas Kubilinskas

Tuku – tuku, geneli
Daktarėli, tuk – tuk! –
Tu pas mūsų berželi
Svyruonėlį užsuk.

Ėda, graužia širdelę
Alkana kirmėlė.
Tuku – tuku, geneli,
Daktarėli, atlek! –
Ir pagys svyruonelis,
Kai neliks kirmelės.
Tik atskrisk, daktarėli,
Tave medžiai mylės.

PASAKYK MAN, NEMUNĖLI

Argiris Baltis

– Pasakyk man, Nemunėli,
Kiek tau metų?
– Pasiklauski, bernužėli,
Grigo ratų.
Pasiklauski ažuolyno
Šintamečio.
Atsakys tau ir žvaigždynas –
Žemės svečias.
Tai su jais drauge vilniuotu
Pro giružę,
O krantai mane palydi
I jūrą.

– Pasakyk man, Nemunėli,
Šviesiasrovi,
Ar seniai tėvų nameliai
Šičia stovi?
– Kiek tas ažuolas žaliasis
Šlama, ūžia,
Tiek nameliai tavo šviesūs
Prie giružės.

– Pasakyk man, Nemunėli,
Kokį kraitį
Tau sukrovė vasarėlė
Karalaitė?
– Pasiklausk senuko žvejo
Tinklininko.
Tai jis tyliai šviesią naktį
Kraitį rinko.

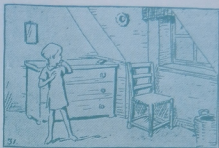
Kritusiems už laisvę paminklas Širvintuose. Foto Augustino

– Pasakyk man, Nemunėli,
Ką išplovė
Tavo vilnys vilnužėlės
Šaltasrovės?
– Plieno skydą, o ant skydo
Parašyta:
Brangink žemę, ašarėlem
Apšlakstyta.

– Pasakyk man, Nemunėli,
Aukštašlaiti,
Kokiais vingiais tėviskelej
Reikia eiti?
– Vis į saulę, vis į laisvę,
Į valužę,
Kur žalia gimta giružė
Šlama ūžia.

Ir staiga iš balto rūko
Baltas žiedas — veidas kyla,
Baltos, spindinčios žvaigždutės
Puosia žengiančią stovylą.

Ir šalta, balta, ledinė
Lyg į vidų žengt ji bando.
Sviečia akys dvi, lyg žvaigždės...
Karoliukas nusigando.

Stai pasilenkė prie lango,
Kviesdama ranka pamojo,
O berniukui rodo, pro langą
Kažkoks paukštis praplasnojo...

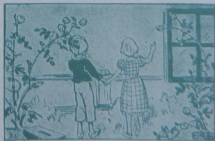
Visądien stipriai pašalo.
Kitą — pūtė šiltas vėjas,
O paskui pavasarėlis
Juokės, žemėn mūs atėjęs.

„Vyt - vyt - vyt“ kregždutės skraide,
Pūkelius lizdan nešiojo.
Karoliukas ir Gritutė
Zaidė vėl gamtoj gražiojo.

Skleisdės saulėj puikios rožės,
Vėjo supamos lingavo,
O vaikučiai jų neskynė,
Tik dainelę jom dainavo:

„Jau saulė lanko mus dažnai,
Pražydo rožės raudonai...
Rankas paduokim kitiς kitam,
Linksmi dainuokim tam - tam - tam!“

ŽIBURĖLIS

Žiburėlio redakcija ir administracija Kaunas, Kęstučio g. vė. 6, telefonas 25542. Redaktorius Stepas Zaboras. Neatsauna
rašytinių redakcijos nesaugo ir negrąžina. Spaudžia Spindulio spaustuve. Atskiro numerio kaina 20 pl.

SNIEGO KARALAITĖ

ANDERSENSO PASAKA

Iluminis paraišė Vyta Nemanas

Kaip sėdint ir broliukas
Rūpū krimaitis jė gėrėjus.
Kaip sėdint ir broliukas
Buvo jė gerū, mylėjus.

Skaitė pasakas abudu
Ir abiem jė grafiš buvo...
Tū itai kartą Karoliukas
Skaitė, skaitė ir... užklūvo.

— Ai, kaip man liūdi durti
Ai, akin kaipas įkriti...
Ai, jau nieko nesimato,
Kas toliau ten parašyta.

Ir Gritutė apakabinus,
Klausė gerąjį berniuką:
— Gal lapelis koks įkrito?
Bet nerado nė krisliuko.

Ne lapelis ir ne krislas,
Klipio veidrodilio iukelė
Skaitant pasaką įkrito
Karoliukui į širdelę...

— Gal tau skauda? Gal tau durti? —
Jį meiliai Gritutė klausė.
Bet gerasis Karoliukas
Kaip elys tik pasilaukė:

Ir mergytė ėmė verkli —
Taip graudu jai pasidavė —
— Pui, iliumbiukų ai praukė!
Jai piktai berniukas tarė.

Trakų štai garbinga piliis...

Foto: V. Augustino

KO JŪS, GIRELĖS, GAUDŽIAT?..

Vytė Nemunelis

Ko jūs, girelės, gaudžiat,
Ko jūs, medeliai, ošiat,
Jūs, ažuolai galiūnai,
Ir jūs, aukštieji uosiai?..

Ar gaila rudo lapo,
Ar tų kregždučių būrio,
Kur į dausų šalelę,
Į pietų šalį žiūri?

Ar gaila mažo žiedo
Melsvos šlaitų žibutės,
Ar tos linksmos dainelės
Mūs Lietuvos sesutės?...

Negaila rudo lapo,
Negaila tų paukštelių,
Kur sparnelius pakėlė
Į pietų šiltą šalį.

Tik gaila man sesutės
Liūdnų dainelių aido,
Kad šiaurės plotų vėjai
Toli toli jas sklaido...

Tik gaila tų bernelių,
Kur už tėvynę krito,
Už brolių laisvę žuvo
Ir nesulaukė ryto.

Mergaitė puošia karę kritusių lietuvių ir vokiečių karių kapus

PADEKIME SAVO BROLIAMS IR SESĖMS

Ziema jau čia pat. Šaltis ant lango stiklų piešia pasakiškus raštus, o aštrus vėjas ieško plyšelių ir pro juos skverbiasi į namus.

Tie, kurie turi šiltus drabužius ir šiltą pastogę, tie žiemą sutinka kaip įprastą viešnią, rudens įpėdinę. Jų labai nebaugina nei būsimieji speigai, nei pūgos, nes namuose jie prisiglaus prie šiltos krosnies, o eidami į lauką, užsidės zulkinę kepurę, kailinius ir vilnones kojines.

Tie, kurių rūbai ir namai nėra labai šilti, tie žiemą sutinka kaip neišvengiamą, piktą priešą ir rūpestingai ruošiasi atsispirti prieš žiaurius jo sumanymus.

O ką daro tie dideli ir maži miestų ir kaimų gyventojai, kurių namai karo metu sudegė? Arba tie, kurie po karo liko tik su tais drabužiais, kuriais buvo apsilvilkę? Arba tie, kurių duonos davėjus: tėvus, vyrus arba vaikus bolševikai išvėžė į Sibirą? Arba tie, kurių maitintojai paguldė galvas, vydami iš Lietuvos priešus? Kaip sutinka žiemą tūkstančiai tokių žmonių, tūkstančiai tokių nelaimingų mūsų tautos brolių ir seserų?

Ir jie, kaip išmanydami, ruošiasi nepasiduoti žiemos šalčiams. Ir jie taisosi šiltus rūbus, ieško įmanomų gyventi kambarių, rūpinasi kuru ir maistu. Tik daugeliui jų yra nepalyginamai sunkiau, negu tiems, kurie nuo karo nenunkentėjo. Jų akys dažnai nukrypsta į laimingesnius ir laukia, kad šie ištiestų jiems pagalbos ranką.

Šių metų lapkričio 8 dieną Kaune buvo įsteigta Savitarpinė Pagalba, kurios komitetą sudaro žymūs mūsų tautos žmonės. Jie rūpinasi suteikti paramą kiekvienam, kuris jos reikalingas. Mes turime talkinti dirbantiems šį kilnų darbą, ir visi, kurie

esame turtingesni už nelaimėn patekusius mūsų tautos brolius ir seseris, privalome padėti, duodami visko, ko turime ir ko galime.

Teneatsiranda nė vieno lietuvių, didelio ar mažo, kurio širdis neužjaustų savo tautiečių kančių ir kurio ranka nesuteiktų jiems paramos!

— Mes jau apsirūpinę rudens gėrybėmis

— Fui, kokios tos rožės šlykščios!
Niekad laistyt jų aš neisiu! —
Emė iaukti Karoliukas
Ir su kojom spardyť baisiai.

— Karoliuk, ai, ką darai tu? —
Klausė jį liūdna mergaitė.
Bet jis, nieko neatsakęs,
Mindė žiedus, kaip patrakęs.

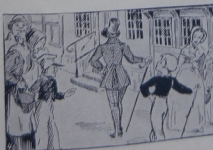
Bjaurios jam atrodė rožės,
Bjaurios buvo visos gėlės,
Bjaurės knygos paveikslukai,
Bjaurios visos pasakėlės.

Bjaurios pasakos bobulės
Ir bjauri pati bobulė,
Ir taip mėgdžiot ją pradėjo,
Kad net akinius sukulė...

Kipšo veidrodžio stiklėlis
Vis giliau į širdį brovės,
Vis giliau širdin įlindęs
Skleidė savo negeroves.

Vos išeis tiktai į gatvę, —
Nenurimata, šaipos, kraipos,
Ką sutiks tik — užkabina, —
Taip staiga sugedo vaikas...

Kaip kipšiukas, kaip kipšiukas
Pasidarė Karoliukas —
Ir Gritutę akriausť pradėjo:
Žaist gražiai nebemokėjo.

ŽIBURĖLIS

Žiburėlio redakcija ir administracija: Kaunas, Kęstučio g. vė 6, telef. 25542. Redaktorius Stepas Zobarskas. Nesunaudojami rankraščiai redakcija nesaugo ir negrąžina. Spaudžia Spindulio spaustuvė. Atskiuro numerio kaina 20 pf.

SNIEGO KARALAITĖ

ANDERSENSO PASAKA

Eilėmis parašė Vytc Nemunėlis

Tik, štai, žiūri — baltos rogės
Tiesiai aikštėn įvažiuoja —
Prunkščio žirgas, ugnį skelia,
Ir žvanguliai dzinguliuoja.

Baltos rogės — baltos gulbės
Karalaitę baltą veža...
Kad priimtų Karoliuką
Sėst į tą vežimą gražų!..

Balto pūko kailinėliai,
Balto pūko jos kepurė
Aplink aikštę dukart suka
Ir į Karoliuką žiūri.

Priėmė ir jis prie rogų
Ir po aikštės skries kaip vėjas
Pasigirs paskui Gritutei
Vakare namo parėjus

Bet... Kas čia? Į kitą gatvę,
Jau į trečią gulbės baltos.
Karoliukas nušigando —
Daros šalta, daros šalta...

Skuba jie pro miesto vartus.
O būtybė, rodos, sako:
— Nebijok, berniuk, negrįžai.
Taip važiuot dar tau neteko!

Stadlių bažnyčia.

Foto V. Augustino.

AŠ LIETUVIS, KAIP IR TU

Faustas Kieka

Motinėle, aš ne vienas,
Mūsų brolių daug šimtų.
Ristas žirgas – mūsų dienos, –
Aš lietuvis, kaip ir tu.

Tėvuželi, žilą galva
Kam linguoji ne laiku –
Moku ginti miestus, kalvas, –
Aš lietuvis, kaip ir tu.

Mielas broli, spauskim ranką.
Mūsų žygiai bus kartu,
Tūk klajūnus vargas tranko, –
Aš lietuvis, kaip ir tu.

Sesutele mėlynake,
Kalbink audeklo raštu,
O širdis vis plaks, kaip plakė, –
Aš lietuvis, kaip ir tu.

Daug naktelių prarymojau,
Daug dainelių supratau,
Kaip per amžius mes kovojom,
Aš lietuvis, kaip ir tu.

Bėga vandenys – negrįžta,
Lieka gelės ant krantų.
Gyvas tas, kas pasiryžta, –
Aš lietuvis, kaip ir tu.

rių rūšių, lyčių ir spalvų žuvų, ir jos apviečia savo kelią žibintuvėliais. Jie įtaisyti įvairiose vietose. Štai žuvis *fakelas* — jos žibintas įvairiose vietose. Štai žuvis *galkas*, ant tam tikro koto. Štai praplaukę žuvis *mėnulis* — jos šviesa blanki, ji tikrai atrodo, kaip mėnulis tarp skaisčiųjų žvaigždžių. Pamatysime dar ir tokių žuvų, kurių visas kūnas sėte nusėtas mažomis lempelėmis, kitų — tik šonai, trečių — pilvas, tačiau bene įdomiausį šviesos prietaisą turi įtaisyti žuvis „meškeriotojas“ — ji turi labai ilgą meškerę (valą), bet ant tos meškerės galo kabo ne vašluks, o žibintuvėliai! Plaukioja ten ir kiti gyvieji žibintai: medūzos, vėžiai, krabai, sliažai.

Pasikelkime nakties metu dar aukščiau, į vandens paviršių. Kas ten? Ogi

visa jūra ugnyje.

Per dangų plaukia mėnulis, o tūkstančių tūkstančiai žiburių atspindi vandeny. Draugė su mėnuliu ir Paukščiu Takas, ir kitos žvaigždės; visas vandenynas išsvagotas šviesos takeliais. Bet ir tamsią naktį, kada mėnulio nėra, vandens paviršius žiba. Tai pastebėta jau nuo neatmenamų laikų. Daugelis mokslininkų tat aprašė, stebėdamiesi. „Aš išėjau į laivo denį, — rašė vienas mokslininkas, — išėjau ir... sustingau iš nustebimo. Pūtė vėjas, ir jo sukeltos bangos švietė blankia šviesa. Prieš laivo pirmagalį, kuris skrodė bangas, bėgo į šalis dvi skysto fosforo“) srovės, o laivo užpakaly pasiliko šviesus takelis, primenantis žvaigždėtąjį Paukščio Taką. Visur aplinkui žėrėjo bangų gūbriai... Pastebėjau, kad tokia pat šviesa pasirodo ir iš gilesnių vietų“.

Ilgą laiką tos paslaptingosios šviesos atsiradimo priežasties žmonės negalėjo išaiškinti. Vėliau patirta, kad tai šviečia maži, kaip smiltelės, ir dar mažesni, paprasta akim nematomi, gyvūnėliai — bakterijos.

Šviečiamosios bakterijos

Mikroskopo išradimas padėjo mokslininkams išaiškinti daug paslaptinių gamtos reiškinių. Šiame skaičiuje ir jūros naktinio apšvietimo priežastį. Pasirodė, kad čia šviečia maži, tik pro padidinamąjį stiklą matomi gyvūnėliai — šviesuoliai. Jie apsigyvena medūzų, moliukų, infuzorių ir kitų smulgių gyvųjų žibintų kūne, dažnai juos vilnys nubloškia į vandenį, bet ir ten jie šviečia. Dėl tos pačios priežasties tamsioje šviečia ir jūros žuvis bei vėžiai, dažnai net ir iš vandens ištraukti. Tų bakterijų užkrėsta, šviečia kartais ir virinta žuvis. Tokių bakterijų pasitaiko ir upėse; jei tokiu vandeniu nuplaunamą mėsą, ji taip pat šviesytų tamsioje. Dar labiau išsigąsta sužeistieji žmonės, pamatę, kad ir jų žaizdos tamsią naktį šviečia. Tačiau bijoti to reikškinio nėra pagrindo: šviečiamosios bakterijos nežalingos. Skaisčių saulės spindulių jos bijo ir nuo jų žūsta, bet šalčio nebijo, kad nenuostabu, kad šaltuosiuose kraštuose keliautojams teko matyti naktį žibantį sniegą ir „šalta šviesa“ žėrinčius ledo kalnus.

Šv. Jono vabalėliai

Sausumoje „gyvųjų žibintų“ yra mažiau, negu vandeny. Iš jų pažymėtini ir mūsų krašte gyveną šviesuoliai, vadinami šv. Jono vabalėliais. Jie gyvena krūmose, miškuose, laukų žolėse. Tamsią naktį tų vabalėlių patelės ir vikšrai šviečia gražia fosforine šviesa, kuri padeda jiems vienas kitą susirasti. Patinai turi sparnelius, patelės jų neturi ir skraidyti negali. Pietų kraštuose yra ir skraidančiųjų šviesuolių.

— O kas čia per žvėris?

*) Fosforo rūdintis naktį žiba, fosforas yra ir piūvenose, kuriose naktį taip pat šviečia.

Daug mūsų tautos brolių ir sesių kenčia dėl karo nelaimių. Palengvinkime jiems tas kančias, per busimą Savitarpinės Pagalbos rinkliavą gausiai aukodami atliekamus daiktus, pinigus ir maistą.